

Kwiecień 2024 r.
Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału i nie ma charakteru wyczerpującego

Ochrona małoletnich

Artykuł 1 (obowiązek przestrzegania praw człowieka) [Europejskiej Konwencji Praw Człowieka](#):

„Wysokie Układające się Strony zapewniają **każdemu człowiekowi, podlegającemu ich jurysdykcji**, prawa i wolności określone w (...) niniejszej Konwencji”.

Kary cielesne

[Tyrer przeciwko Zjednoczonemu Królestwu](#)

25 kwietnia 1978 r.

Na wyspie Man piętnastoletni chłopiec został poddany karze cielesnej orzeczonej przez sąd za napaść, która spowodowała uszkodzenie ciała ucznia starszej klasy w jego szkole. Chłopiec został zmuszony do opuszczenia spodni i bielizny oraz pochylenia się nad stołem. Następnie był przytrzymywany przez dwóch funkcjonariuszy policji, podczas gdy trzeci funkcjonariusz uderzył go trzykrotnie różgą.

Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał taką karę za „zinstytucjonalizowaną przemoc” **naruszającą art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania i karania) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

[A. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu \(skarga nr 25599/94\)](#)

23 września 1998 r.

Rzekomo „trudny” dziewięcioletni chłopiec został kilkakrotnie wychłostany ze znaczną siłą przez swojego ojczyma, co spowodowało powstanie siniaków i wywołało cierpienie. Jego ojczym został postawiony przed sądem za spowodowanie obrażeń ciała, ale uniewinniono go, ponieważ w owym czasie angielskie prawo dopuszczało powołanie się na kontratyp „karcenia w uzasadnionych granicach”.

Trybunał uznał, że dzieci i inne bezbronni jednostki są szczególnie uprawnione do ochrony za pomocą skutecznego środka odstraszonego przed takimi formami złego traktowania.

Trybunał stwierdził naruszenie art. 3, ponieważ prawo angielskie nie chroniło chłopca w odpowiedni sposób.

[Tlapak i Inni przeciwko Niemcom \(skargi nr 11308/16 i 11344/16\) oraz Wetien i Inni przeciwko Niemcom \(skargi nr 68125/14 i 72204/14\)](#)

22 marca 2018 r.

Sprawy dotyczyły ograniczenia władzy rodzicielskiej oraz objęcia opieką zastępczą dzieci należących do wspólnoty religijnej Dwunastu Plemion (*Zwölf Stämme*) zamieszkującej w dwóch obiektach na obszarze Bawarii. Według doniesień prasowych z 2012 r. członkowie wspólnoty karcili swoje dzieci chłostą. Owe doniesienia potwierdził materiał filmowy z chłosty, nakręcony ukrytą kamerą w jednym z obiektów zajmowanych przez wspólnotę. Na podstawie tych relacji prasowych, a także oświadczeń byłych członków wspólnoty religijnej, we wrześniu 2013 r. dzieci żyjące w obu obiektach wspólnoty zostały nakazem

sądu umieszczone w pieczy zastępczej. Postępowanie przed Trybunałem zostało wszczęte na wniosek czterech rodzin należących do wspólnoty religijnej Dwunastu Plemion. Skarżący zarzucali, że niemiecki sąd częściowo pozbawił ich władzy rodzicielskiej oraz rozdzielił ich rodziny.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), a niemieckie sądy w rzetelnych i sprawiedliwych postępowaniach rozpatrując indywidualnie przypadek każdego dziecka – zachowały równowagę pomiędzy interesami rodziców, a dobrem dzieci. Trybunał zgodził się w szczególności ze stanowiskiem niemieckich sądów, że narażenie dzieci na regularną i systematyczną chłostę uzasadniało ograniczenie władzy rodzicielskiej oraz umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Podstawą rozstrzygnięć sądów było zagrożenie nieludzkim lub poniżającym traktowaniem dzieci, co jest bezwzględnie zakazane na mocy Konwencji. Ponadto Trybunał zauważył, że niemieckie sądy szczegółowo uzasadniły, dlaczego wykluczyły inne warianty zapewnienia ochrony dzieciom. W szczególności w toku postępowań rodzice stali na stanowisku, że kary cielesne są dopuszczalne, a nawet gdyby zgodzili się zaprzestać stosowania chłosty, to nie dało się zagwarantować, że inni członkowie wspólnoty również jej zaprzestaną.

Ukryte filmowanie małoletnich

Söderman przeciwko Szwecji

12 listopada 2013 r. (Wielka Izba)

Sprawa dotyczyła usiłowania potajemnego filmowania nagiej czternastolatki przez jej ojczyma, oraz złożonej przez nią skargi na szwedzki system prawny, który wówczas nie przewidywał zakazu nagrywania filmów bez zgody nagrywanego, przez co nie chronił skarżącej przed naruszeniem nietykalności osobistej.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego). W szczególności stwierdził, że szwedzkie prawo obowiązujące w owym czasie nie zapewniało skarżącej prawa do ochrony poszanowania życia prywatnego – przy pomocy środka prawnego na gruncie prawa karnego bądź cywilnego – w sposób zgodny z postanowieniami Konwencji. Czyn popełniony przez ojczyma naruszył nietykalność ofiary, a dodatkowe okoliczności obciążające wynikają z faktu, że była ona małoletnia, incydent miał miejsce w jej własnym domu, a sprawcą była osoba, której skarżąca powinna móc zaufać.

Przemoc domowa / wykorzystywanie

Z. i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (skarga nr 29392/95)

10 maja 2001 r. (Wielka Izba)

Czworo bardzo małych dzieci zostało umieszczonych w ośrodku opiekuńczym dopiero cztery i pół roku po tym, jak opieka społeczna otrzymała zgłoszenie na temat ich rodziny. Przez ten czas dzieci były poddane długotrwałemu zaniedbaniu i wykorzystywaniu emocjonalnemu przez rodziców oraz doznały krzywd fizycznych i psychicznych. Znajdywano je na przykład zamknięte w pokojach, rozsmarowujące ekskrementy na ścianach oraz kradnące jedzenie ze śmietników.

Trybunał uznał, że funkcjonujący system nie chronił dzieci i że nie zapewnił skutecznego środka odwoławczego, co stanowiło **naruszenie art. 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) i **art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

E. i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (skarga nr 33218/96)

26 listopada 2002 r.

Trzy siostry i ich brat byli przez wiele lat wykorzystywani fizycznie (wszyscy czworo) i seksualnie (dziewczynki) przez konkubenta ich matki, nawet po tym, jak został on skazany za napaść na dwie z dziewczynek, której dokonał po powrocie do domu, podczas zwolnienia warunkowego. Mężczyzna zmuszał dzieci między innymi do uderzania się

nawzajem łańcuchami i batami przy nim, a czasem razem z nim. W konsekwencji dziewczynki cierpiały na poważny zespół stresu pourazowego, a chłopiec miał zaburzenia osobowości.

Trybunał uznał, że opieka społeczna nie zapewniła dzieciom ochrony, co stanowiło **naruszenie art. 3** Konwencji (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) oraz że nie istniał skuteczny środek odwoławczy, **sprzecznie z art. 13** Konwencji (prawo do skutecznego środka odwoławczego).

Kontrovà przeciwko Słowacji

31 maja 2007 r.

W dniu 2 listopada 2002 roku skarżąca złożyła skargę przeciwko swojemu mężowi, zarzucając mu napaść i pobicie kablem elektrycznym. Później jednak wróciła na posterunek w towarzystwie męża w celu wycofania skargi, a funkcjonariusze policji im w tym pomogli. W dniu 31 grudnia 2002 roku mąż skarżającej zabił ich córkę (ur. w 1997 r.) oraz syna (ur. w 2001 r.).

Trybunał stwierdził **naruszenie art. 2** Konwencji (prawo do życia), jako że władze nie zapewniły ochrony życia dzieci oraz **naruszenie art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) w związku z brakiem możliwości otrzymania przez ich matkę zadośćuczynienia.

Juppala przeciwko Finlandii

2 grudnia 2008 r.

Sprawa dotyczyła skazania macochy za pomówienie pasierba po tym, jak zabrała trzyletniego wnuka do lekarza, przed którym wyraziła podejrzenie, że wnuk mógł zostać pobity przez swojego ojca.

Trybunał stwierdził **naruszenie art. 10** Konwencji (wolność wyrażania opinii). Zdaniem Trybunału ludzie mają prawo do wyrażania w dobrej wierze podejrzeń dotyczących wykorzystywania dzieci, w ramach odpowiedniej procedury zawiadomienia, bez obawy o odpowiedzialność karną lub odszkodowawczą za wyrządzoną szkodę lub poniesione wydatki. Nic nie wskazywało na to, by skarżąca postąpiła lekkomyślnie: przeciwnie, nawet pracownik służby zdrowia uznał, że sprawa powinna zostać zgłoszona organom ds. opieki nad małoletnimi. Resumując, ograniczenie prawa do swobodnego wyrażania opinii w tej sferze można uznać za konieczne w demokratycznym społeczeństwie tylko w nadzwyczajnych przypadkach. W sprawie skarżającej zabrakło dostatecznych powodów do ingerowania w jej prawo do swobodnego wyrażania opinii, zatem ingerencja ta nie była podyktowana żadną „nagłą potrzebą społeczną”.

E.S. i Inni przeciwko Słowacji (skarga nr 8227/04)

15 września 2009 r.

W 2001 roku skarżąca odeszła od męża i oskarżyła go o znęcanie się nad nią i jej dziećmi (urodzonymi w 1986 r., 1988 r. i 1989 r.) oraz seksualne wykorzystywanie jednej z córek. Dwa lata później mąż skarżającej został skazany za stosowanie przemocy oraz wykorzystywanie seksualne. Wniosek skarżającej o objęcie męża nakazem opuszczenia ich domu został oddalony, ponieważ sąd uznał, że nie jest władny do ograniczenia mężowi dostępu do mienia (skarżąca mogła rozwiązać umowę najmu dopiero po rozwodzie). Skarżąca i jej dzieci zostały zatem zmuszone do wyprowadzenia się i zamieszkania z dala od swoich przyjaciół i rodziny, a dwoje z dzieci musiało ponadto zmienić szkoły.

Trybunał uznał, że Słowacja nie zapewniła skarżającej i jej dzieciom natychmiastowej ochrony przed przemocą ze strony jej męża, co stanowiło **naruszenie art. 3** (zakaz nieludzkiego i poniżającego traktowania) **oraz art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji.

M. i M. przeciwko Chorwacji (skarga nr 10161/13)

3 września 2015 r.

Sprawa dotyczyła sporu o opiekę, w tym zarzutów o znęcanie się nad dzieckiem przez ojca. Skarżący, czyli matka i dziecko, zarzucali w szczególności, że chorwackie władze nie zabrały dziecka spod opieki ojca, a tym samym nie zapobiegły dalszej przemocy domowej.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania), ponieważ władze nie zbadały natychmiast zarzutów znęcania się podniesionych przez matkę dziecka, oraz że **nie doszło do naruszenia art. 3** w związku z obowiązkiem zapewnienia przez państwo ochrony dziecka przed dalszym znęcaniem. Ponadto Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) w związku z ciężącym na państwie obowiązkiem ochrony córki przed dalszym maltretowaniem, ale stwierdził **podwójne naruszenie art. 8** Konwencji: z racji przewlekłości postępowania o opiekę, zarówno w odniesieniu do matki, jak i jej córki, a także z powodu braku zaangażowania córki w proces decyzyjny dotyczący opieki. Trybunał stwierdził w szczególności znaczne opóźnienia, zarówno w przebiegu postępowania karnego przeciwko ojcu, jak i w przebiegu postępowania o opiekę nad dzieckiem – po czterech latach oba postępowania jeszcze trwały, a w toku żadnego z nich nie przeprowadzono przesłuchania dziecka. Trybunał był zdumiony, że dziecko – obecnie ponad trzynastoletnie – wciąż nie zostało wysłuchane w ramach postępowania o opiekę, a zatem nie miało szansy wypowiedzieć się przed sądem, z którym z rodziców chciałoby mieszkać. Taka przewlekłość postępowania dodatkowo pogorszyła trudne położenie zastraszonego dziecka, które przeżywa psychiczne konfliktowe relacje rodziców, co skutkuje epizodami samookaleczania.

Talpis przeciwko Włochom

2 marca 2017 r.

Sprawa dotyczyła przemocy ze strony męża skarżącej, w wyniku której jej syn został zamordowany, a ona sama padła ofiarą usiłowania zabójstwa.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 2** Konwencji (prawo do życia) z powodu zabójstwa syna skarżącej oraz usiłowania zabójstwa skarżącej. Stwierdził w szczególności, że włoskie władze, nie podejmując natychmiastowych czynności w związku ze skargą złożoną przez skarżącą, pozbawiły ową skargę jakiegokolwiek skutku, powodując tym samym sytuację bezkarności sprzyjającą kolejnym aktom przemocy, co doprowadziło do usiłowania zabójstwa skarżącej oraz śmierci jej syna. Władze nie zapewniły zatem ciężącego na nich obowiązku ochrony życia tych osób. Trybunał orzekł też, że **doszło do naruszenia art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) z racji niewykonania przez władze ciężącego na nich obowiązku ochrony skarżącej przed aktami przemocy domowej. Zauważył w szczególności, że skarżąca żyła wraz z dziećmi w atmosferze przemocy na tyle drastycznej, by kwalifikowała się jako maltretowanie, zaś sposób, w jaki władze prowadziły postępowanie karne, wskazywał na bierność wymiaru sprawiedliwości co jest niezgodne z art. 3. Wreszcie Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 14** Konwencji (zakaz dyskryminacji) **w związku z art. 2 i art. 3**, gdyż skarżąca padła ofiarą dyskryminacji jako kobieta z powodu bezczynności władz, które zbagatelizowały tą przemoc, dając w istocie na nią przyzwolenie.

D.M.D. przeciwko Rumunii (skarga nr 23022/13)

3 października 2017 r.

Sprawa dotyczyła postępowania wszczętego na wniosek skarżącego przeciwko ojcu o stosowanie przemocy domowej. Postępowanie to trwało ponad osiem lat i zakończyło się skazaniem ojca za znęcanie się fizyczne i psychiczne nad swoim dzieckiem. Skarżący podniósł zarzut, że owo postępowanie było nieskuteczne, a jemu nie przyznano żadnego odszkodowania. Sąd krajowy wyższej instancji w szczególności uznał, że nie ma obowiązku rozstrzygać kwestii odszkodowania, gdyż ani skarżący, ani prokurator nie złożyli takiego wniosku przed sądem niższej instancji.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), ponieważ dochodzenie dotyczące zarzutu znęcania się trwało zbyt długo oraz było dotknięte innymi poważnymi uchybieniami. W związku z tym przypomniał, że Układające się Strony winny dążyć do ochrony godności dziecka, co w praktyce wymaga przyjęcia odpowiednich uregulowań prawnych dla ochrony dziecka przed przemocą domową. W swoim wyroku Trybunał ponadto stwierdził, że **doszło do naruszenia art. 6 ust. 1** Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego), jako że sądy krajowe nie zbadały przedmiotu skargi wniesionej przez skarżącego na nieprzyznanie

mu odszkodowania, choć przepisy prawa krajowego wyraźnie stanowią, że w sprawach dotyczących małoletnich sądy są obowiązane rozstrzygać w kwestii odszkodowania, nawet jeśli ofiara nie złożyła formalnego wniosku.

Stowarzyszenie Innocence en Danger przeciwko Francji i Stowarzyszenie Enfance et Partage przeciwko Francji

4 czerwca 2020 r.

Sprawa dotyczyła śmierci ośmioletniej dziewczynki w wyniku znęcania się nad nią przez rodziców w 2009 r. Skargi zostały złożone przez dwa francuskie stowarzyszenia ochrony dzieci. Oba stowarzyszenia skarżyły się w szczególności na to, że władze francuskie nie zapewniły dziecku ochrony przed znęcaniem się ze strony rodziców. Pierwszy skarżący zarzucił również konieczność wykazania istnienia rażącego zaniedbania w celu pociągnięcia państwa do odpowiedzialności za nieprawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości. Trybunał postanowił zbadać pierwszą skargę na podstawie Artykułu 3 (zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że spór dotyczył kwestii, czy władze krajowe powinny być wykryć złe traktowanie i chronić dziecko przed tymi czynami, które ostatecznie doprowadziły do jego śmierci. W niniejszej sprawie Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3**, stwierdzając, że istniejący system nie ochronił dziecka przed poważnym znęcaniem się przez rodziców, które doprowadziło do jego śmierci. Trybunał zauważył w szczególności, że „raport o podejrzeniu złego traktowania” wysłany przez dyrektora szkoły w 2008 r. uruchomił pozytywny obowiązek państwa do przeprowadzenia dochodzenia. Stwierdził, że środki podjęte przez władze w okresie od zgłoszenia do śmierci dziecka nie były wystarczające do ochrony dziecka przed poważnym znęcaniem się przez rodziców. Trybunał uznał ponadto, że nie doszło do naruszenia Artykułu 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji. Jeśli chodzi o pozew przeciwko państwu z tytułu odpowiedzialności cywilnej za nieprawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, fakt, że skarżące stowarzyszenie Innocence en Danger nie spełniło ustawowych warunków, nie wystarczy do stwierdzenia, że jako całość środek odwoławczy nie był „skuteczny”.

Penati przeciwko Włochom

11 maja 2021 r.

Syn skarżącego, który w chwili zdarzenia miał osiem lat, został zabity przez swojego ojca podczas „chronionej” sesji kontaktowej między ojcem a synem na terenie publicznym należącym do władz miejskich. Dziecko znajdowało się w tym czasie pod opieką wydziału opieki społecznej, który był odpowiedzialny za organizowanie sesji kontaktowych, w kontekście nasilonego konfliktu między rodzicami dziecka. Skarżąca zarzuciła władzom krajowym naruszenie pozytywnego obowiązku wynikającego z Konwencji poprzez zaniechanie podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu ochrony życia jej dziecka.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji w części proceduralnej. Trybunał zauważył w szczególności, że w świetle wszystkich uzyskanych dowodów sąd pierwszej instancji uniewinnił trzy osoby wskazane przez skarżącą jako osoby głównie odpowiedzialne za zdarzenia. Sąd ten uznał, że materializacja ryzyka nie była w tym przypadku możliwa do przewidzenia, a odpowiedzialność pracowników opieki społecznej ograniczała się do zapewnienia prawidłowego rozwoju dziecka i nie obejmowała jego bezpieczeństwa fizycznego. W następstwie wyroku Sądu Apelacyjnego, w którym uznano odpowiedzialność karną tylko jednej osoby, Sąd Kasacyjny uchylił ten wyrok bez nakazu ponownego rozpatrzenia sprawy i na podstawie zasadniczo tych samych argumentów, co sąd pierwszej instancji, uniewinnił daną osobę. Ponadto, jeśli chodzi o skuteczność śledztwa, Trybunał zauważył, że władze podjęły rozsądne kroki dostępne im w celu zabezpieczenia dowodów dotyczących wydarzeń. W niniejszej sprawie Trybunał stwierdził, że w zakresie, w jakim obowiązki spoczywające na pozwanym państwie były obowiązkiem dotyczącym środków, a nie rezultatu, fakt, że trzech oskarżeni zostali uniewinnieni, nie wystarczył sam w sobie do stwierdzenia, że postępowanie karne dotyczące śmierci dziecka nie spełniło wymogów art. 2 Konwencji. Ponadto postępowanie cywilne wszczęte przez skarżącą zakończyło się podpisaniem ugody między stronami, a na jej rzecz zasądzono znaczną kwotę.

Kurt przeciwko Austrii

15 czerwca 2021 r. (Wielka Izba)

Sprawa ta dotyczyła skargi skarżącej, że władze austriackie nie zapewniły ochrony jej i jej dzieciom przed agresywnym mężem, co doprowadziło do zamordowania przez niego ich syna. Skarżąca utrzymywała w szczególności, że wyraźnie poinformowała policję, że obawia się o życie swoich dzieci.

Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie **nie doszło do naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji. Stwierdził, że władze austriackie wykazały się wymaganą szczególną starannością, szybko reagując na zarzuty skarżącej dotyczące przemocy domowej i należycie uwzględniając szczególny kontekst przemocy domowej w tej sprawie. Przeprowadziły autonomiczną, proaktywną i kompleksową ocenę ryzyka oraz wydały zakaz zbliżania się i nakaz ochrony. Ocena ryzyka nie wskazywała na rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie życia syna skarżącej. W związku z tym władze nie były zobowiązane do podjęcia prewencyjnych środków operacyjnych w tym zakresie.

A.E. przeciwko Bułgarii (nr 53891/20)

23 maja 2023 r.

Sprawa dotyczyła skarg wniesionych do prokuratury w Bułgarii, że skarżąca, wówczas w wieku zaledwie 15 lat, padła ofiarą przemocy domowej, w tym była bita, kopana i duszona przez 23-letniego mężczyznę, z którym mieszkała. Skarżąca zarzuciła w szczególności, że państwo nie zapewniło jej ochrony przed przemocą domową i nie zbadało odpowiednio jej skarg w tym zakresie oraz że była dyskryminowana ze względu na wiek i płeć.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że Bułgaria nie wprowadziła skutecznego systemu karania wszystkich form przemocy domowej i zapewnienia wystarczających zabezpieczeń dla ofiar. Trybunał zauważył w szczególności, że w niniejszej sprawie państwo nie zapewniło skarżącej odpowiedniej ochrony prawnej - przepisy dotyczące przemocy domowej były niewystarczające - lub faktycznej - prokuratorzy nie wszczęli postępowania karnego pomimo trudnej sytuacji skarżącej i doniesienia, że była ona wielokrotnie poddawana przemocy domowej. Trybunał zauważył ponadto, że rząd bułgarski nie zdołał obalić instytucjonalnej bezczynności ze strony władz. Ponieważ nie było konieczne, aby skarżąca wykazała, że była indywidualnie ofiarą uprzedzeń ze strony władz, Trybunał stwierdził, że w sprawie skarżącej doszło również do naruszenia art. 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z art. 3.

Wykluczenie z rządowego programu ochrony świadków

R.R. i Inni przeciwko Węgrom (skarga nr 19400/11)

4 grudnia 2012 r.

Sprawa dotyczyła wykluczenia rodziny (obywatela Serbii zamieszkującego na terytorium Węgier, jego konkubiny – obywatelki węgierskiej oraz trójki małoletnich dzieci) z rządowego programu ochrony świadków, ponieważ ojciec, przebywając w zakładzie karnym, utrzymywał kontakty z grupami przestępczymi. Rodzina zarzuciła w szczególności, że wykluczenie z programu ochrony świadków naraziło ich na śmiertelne niebezpieczeństwo odwetu ze strony mafii.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 2** Konwencji (prawo do życia) w odniesieniu do dzieci oraz ich matki. Uznał, że skarżący zostali wykluczeni z programu, którym byli objęci, mimo niewykazania przez węgierski Rząd, że grożące im niebezpieczeństwo przestało istnieć oraz niepodjęcia środków koniecznych do ochrony ich życia. Trybunał stwierdził, że węgierskie władze naraziły dzieci oraz ich matkę na zagrażającą ich życiu zemstę ze strony grup przestępczych. Ponadto mając na względzie art. 46 (moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków) uznał, że należało podjąć odpowiednie środki służące ochronie rodziny, w tym – jeśli to konieczne – ukryć ich tożsamość.

Molestowanie przez nauczycieli

F.O. przeciwko Chorwacji (nr 29555/13)

22 kwietnia 2021 r.

Skarżący, uczeń publicznej szkoły średniej w odpowiednim czasie, był wielokrotnie obrażany przez swojego nauczyciela matematyki. Skarżył się na nękanie przez nauczyciela w szkole i niewystarczającą reakcją odpowiednich władz krajowych.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, stwierdzając, że władze państwowe nie zareagowały z wymaganą starannością na zarzuty skarżącego dotyczące nękania w szkole.

Przesłuchania bez zgody rodziców

I.V.T. przeciwko Rumunii (nr 35582/15)

1 marca 2022 r.

Sprawa dotyczyła wywiadu telewizyjnego przeprowadzonego z małoletnią bez zgody rodziców lub odpowiednich środków ochrony jej tożsamości. Wywiad, który dotyczył śmierci koleżanki ze szkoły, spowodował, że była ona zastraszana i wywołał u niej stres emocjonalny.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, stwierdzając, że krajowe sądy apelacyjne w tej sprawie jedynie powierzchownie wyważyły kwestię prawa skarżącej do życia prywatnego i prawa nadawcy do swobodnego wyrażania opinii. Nie wzięły one należyście pod uwagę faktu, że skarżąca była nieletnia, nie wywiązując się z obowiązku ochrony jej prawa do życia prywatnego. W szczególności, w odniesieniu do samego wywiadu, Trybunał był przekonany, że dotyczył on kwestii o znaczeniu publicznym. Skarżąca była jednak osobą niepełnoletnią, a zatem wymóg zgody rodziców - która nigdy nie została uzyskana - musiał zostać rozważony. Trybunał zauważył w szczególności, że odpowiednie przepisy Krajowej Rady Audiowizualnej stanowiły, że „prawo małoletniego do życia prywatnego i prywatnego wizerunku przeważa nad potrzebą informacji, zwłaszcza w przypadku małoletniego znajdującego się w trudnej sytuacji”. Trybunał zauważył, że sądy krajowe stwierdziły, że skarżący cierpiał z powodu poważnego niepokoju i udręki po emisji. Trybunał przypomniał, że nawet w przypadku, gdy reportaż wnosił wkład w debatę publiczną, ujawnienie prywatnych informacji - takich jak tożsamość małoletniego, który był świadkiem dramatycznego wydarzenia - nie mogło wykraczać poza dyskrecję redakcyjną i musiało być uzasadnione. Względy te były ważniejsze w niniejszej sprawie, w której Trybunał wyraził wątpliwości co do znaczenia dla debaty publicznej opinii dziecka, które nie było świadkiem przedmiotowego wydarzenia.

Narażenie małoletniego na brutalne aresztowanie przez rodzica

A przeciwko Rosji (nr 37735/09)¹

12 listopada 2019 r.

Sprawa dotyczyła zarzutu skarżącej, że doznała traumy, będąc świadkiem brutalnego aresztowania jej ojca przez policję, gdy miała dziewięć lat. Skarżąca argumentowała w szczególności, że aresztowanie miało miejsce w pobliżu jej szkoły, a zatem władze powinny były przewidzieć prawdopodobieństwo jej obecności. Zarzuciła również, że dochodzenie poprzedzające śledztwo w sprawie incydentu było powierzchowne i nieodpowiednie.

¹ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”).

Trybunał uznał, że zarzuty skarżącej były wiarygodne. Ponadto zauważył, że funkcjonariusze organów ścigania, którzy musieli doskonale zdawać sobie sprawę, że skarżąca była lub będzie na miejscu operacji, nie wzięli pod uwagę jej interesów podczas planowania i przeprowadzania operacji przeciwko jej ojcu, narażając ją w ten sposób na scenę przemocy. Miało to na nią bardzo poważny wpływ, ponieważ przez kilka lat cierpiała w szczególności na zaburzenia neurologiczne i zespół stresu pourazowego. W opinii Trybunału skarżąca, będąc świadkiem tak brutalnego incydentu, była źle traktowana, czemu władze nie zapobiegły, naruszając swoje zobowiązania wynikające z art. 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał orzekł również, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji w części proceduralnej z powodu braku skutecznego śledztwa w sprawie incydentu. W tym względzie Trybunał stwierdził, że samo przeprowadzenie wstępnego dochodzenia, po którym nie nastąpiło wstępne dochodzenie, było niewystarczające, aby władze spełniły wymogi skutecznego dochodzenia w sprawie wiarygodnych zarzutów złego traktowania przez policję na podstawie art. 3 Konwencji.

Zobacz również:

[Dokukiny przeciwko Rosji²](#)

24 maja 2022 r.

Złe traktowanie przez nauczycieli

[V.K. przeciwko Rosji \(nr 68059/13\)³](#)

7 marca 2017 r.

Sprawa dotyczyła złego traktowania czteroletniego chłopca przez nauczycieli w publicznym przedszkolu, co spowodowało u niego zaburzenia neurologiczne. Skarżący zarzucał w szczególności, że nauczyciele: siłą podawali mu krople do oczu z antybiotykiem mimo braku recepty od lekarza oraz zgody rodziców; zamykali go w toaletach po ciemku strasząc, że zostanie pożarty przez szczury; zmuszali do długotrwałego stania w holu w samej bieliźnie z rękami podniesionymi do góry; a raz nawet zakleili mu usta taśmą klejącą. Ponadto utrzymywał, że postępowanie wyjaśniające w przedmiocie jego skarg było nieskuteczne.

Trybunał orzekł, iż **doszło do naruszenia art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), zarówno ze względu na złe traktowanie małego chłopca przez nauczycieli, jak i nieskuteczne zbadanie związanych z tym skarg. Trybunał w szczególności zauważył, że wyjaśnienia skarżącego dotyczące nadużyć były szczegółowe, spójne oraz potwierdzone przez nauczyciela asystenta, rodziców niektórych innych uczniów placówki oraz raport zespołu biegłych. Ponadto uznał, że nadużycia były na tyle poważne, że należy je zakwalifikować jako niehumanitarne i poniżające traktowanie. Trybunał miał na względzie bardzo młody wiek skarżącego w owym czasie, rodzaje kar, jakim był poddawany przez okres co najmniej kilku tygodni, fakt, że kary te – wymierzone przez nauczycieli mających nad nim władzę oraz kontrolę – miały służyć edukowaniu przez upokorzenie i poniżenie, jak również długotrwałe skutki w postaci pourazowych zaburzeń neurologicznych. Ponadto Trybunał zauważył, że złe traktowanie miało miejsce, gdy skarżący przebywał pod wyłączną pieczęą publicznej placówki przedszkolnej, która podlegając państwowym przepisom i nadzorowi, świadczy usługi publiczne w interesie ogólnym, polegające na opiece nad małymi dziećmi oraz ich edukacji. Zatem to państwo ponosi bezpośrednią odpowiedzialność za nadużycia nauczycieli popełnione wobec skarżącego. Wreszcie trzyletnie opóźnienie we wszczęciu postępowania karnego

² W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”).

³ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”).

dotyczącego zarzutów skarżącego o złe traktowanie znacznie osłabia skuteczność tego postępowania, a najpoważniejszym tego skutkiem było przedawnienie ścigania nauczycieli

Umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym wbrew własnej woli

V.I. przeciwko Republice Mołdawii (nr 38963/18)

26 marca 2024 r.⁴

Sprawa dotyczyła umieszczenia sieroty z lekką niepełnosprawnością intelektualną w szpitalu psychiatrycznym wbrew jej woli. W tym czasie pozostawał on pod opieką państwa. Po zakończeniu trzytygodniowego pobytu został tam pozostawiony na kolejne cztery miesiące, nikt go nie odwiedzał ani nie odbierał, był leczony neuroleptykami i lekami przeciwpsychotycznymi. Skarżący zarzucił, że jego umieszczenie i leczenie, wraz z warunkami panującymi w szpitalu oraz zachowaniem personelu medycznego i innych pacjentów, stanowiło złe traktowanie. Skarżący zarzucił, że dochodzenie w sprawie jego zarzutów było nieskuteczne i twierdził, że winę za to ponosi społeczne napiętnowanie i dyskryminacja osób z niepełnosprawnością psychospołeczną oraz brak alternatywnych rozwiązań w zakresie opieki.

W niniejszej sprawie Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do braku skutecznego śledztwa, **naruszenia Artykułu 3** w odniesieniu do przymusowego umieszczenia i leczenia skarżącego w szpitalu psychiatrycznym, **naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z Artykułem 3 **oraz naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w związku z Artykułami 3 i 14. Trybunał stwierdził w szczególności, że władze nie zbadały okoliczności, w jakich skarżący został umieszczony w szpitalu psychiatrycznym oraz czy przestrzegano odpowiednich gwarancji prawnych dotyczących przymusowego umieszczenia i leczenia psychiatrycznego, a także czy w ogóle istniało uzasadnienie dla leczenia szpitalnego. Nie próbowano wyjaśnić, jaki wpływ miało na niego leczenie neuroleptykami i lekami przeciwpsychotycznymi, ani czy leczenie to było uzasadnione z medycznego punktu widzenia, czy też było po prostu stosowane jako chemiczne ograniczenie. Ponadto dochodzenie nie uwzględniło wrażliwości skarżącego, jego wieku ani aspektów niepełnosprawności w jego skargach. Trybunał zauważył również w tej sprawie, że istniejące ramy prawne Mołdawii nie spełniały obowiązku państwa („pozytywnego obowiązku”) ustanowienia i skutecznego stosowania systemu zapewniającego ochronę osobom niepełnosprawnym intelektualnie, a w szczególności dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej, przed poważnymi naruszeniami ich integralności. Stwierdzając, że sprawa ujawniła problem systemowy, Trybunał orzekł, na podstawie Artykułu 46 (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, że na Republice Mołdawii spoczywa obowiązek podjęcia ogólnych środków w celu rozwiązania problemów leżących u podstaw stwierdzonych naruszeń oraz zapobieżenia podobnym naruszeniom w przyszłości.

Placówki opiekuńcze

Scozzari i Giunta przeciwko Włochom

13 lipca 2000 r. (Wielka Izba)

We wrześniu 1997 roku dwóch urodzonych w latach 1987 i 1994 synów/wnuków skarżących, zostało umieszczonych nakazem sądowym w domu dziecka „Il Forteto”, w którym – zgodnie ze stanem wiedzy sądu krajowego – dwóch kierowników i założycieli było wcześniej skazanych za wykorzystywanie seksualne trzech niepełnosprawnych osób znajdujących się pod ich opieką. Starszy chłopiec – nim trafił do domu dziecka - był wykorzystywany seksualnie przez pracownika socjalnego – pedofila.

⁴ Niniejszy wyrok stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 (wyroki ostateczne) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego), z powodu nieprzerwanego pobytu chłopców w „Il Forteto”. W szczególności zauważył, że brak wskazania jakiegokolwiek terminu w decyzji o umieszczeniu w placówce opiekuńczej, negatywny wpływ osób odpowiedzialnych za opiekę nad dziećmi w „Il Forteto” w połączeniu z podejściem oraz sposobem postępowania służb socjalnych doprowadziły dzieci pierwszej skarżącej do nieodwracalnego oddzielenia od matki oraz długotrwałego pobytu w „Il Forteto”.

Nencheva i Inni przeciwko Bułgarii

18 czerwca 2013 r.

W okresie od grudnia 1996 r. do marca 1997 r. w domu opieki dla młodych niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo w miejscowości Dzhurkovo piętnaścioro małoletnich i młodych dorosłych zmarło na skutek zimna, niedożywienia, braku leków oraz niezaspokojenia podstawowych potrzeb. Dyrektor placówki, stwierdziwszy problemy, kilkakrotnie – choć bezskutecznie – apelował do wszystkich instytucji publicznych bezpośrednio odpowiedzialnych za finansowanie placówki, od których należało oczekiwać podjęcia odpowiednich działań.

Trybunał stwierdził **naruszenie art. 2** Konwencji (prawo do życia), ponieważ władze nie dopełniły obowiązku ochrony życia szczególnie narażonych na zagrożenia dzieci znajdujących się pod ich pieczę w obliczu poważnego i bezpośredniego niebezpieczeństwa. Ponadto władze nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia w sprawie zgonów, do których dochodziło w niecodziennych okolicznościach.

Jessica Marchi przeciwko Włochom

27 maja 2021 r.

Sprawa dotyczyła decyzji sądu dla nieletnich o zakończeniu wstępnej adopcji dziecka, nad którym skarżąca sprawowała tymczasową pieczę zastępczą. Decyzja została podjęta po aresztowaniu jej męża pod zarzutem pornografii dziecięcej i wykorzystywania seksualnego nieletnich. Skarżąca skarżyła się w szczególności na odebranie dziecka, nad którym sprawowała tymczasową pieczę zastępczą przez okres jednego roku, w kontekście umieszczenia go w placówce przedadopcynnej „z ryzykiem prawnym”.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji w odniesieniu do skarżącej. Po stwierdzeniu, że fakty w sprawie należały do sfery życia prywatnego skarżącej, Trybunał zauważył, że sądy krajowe ustaliły, że dalsze życie dziecka w rodzinie skarżącej nie leżało w jego interesie. Władze sądowe otrzymały trudne i delikatne zadanie znalezienia właściwej równowagi między konkurującymi ze sobą interesami w złożonej sprawie i kierowały się najlepszym interesem dziecka, w szczególności jego indywidualną potrzebą bezpieczeństwa. Skarżąca mogła osobiście uczestniczyć w postępowaniu, miała dostęp do wszystkich dotyczących jej dokumentów, a zatem nie odmówiono jej odpowiedniego udziału w procesie decyzyjnym dotyczącym zakończenia początkowego umieszczenia dziecka z nią.

I.G.D. przeciwko Bułgarii (nr 70139/14)

7 czerwca 2022 r.

Sprawa dotyczyła nieletniego, który został umieszczony w wyspecjalizowanych instytucjach w latach 2011-2015 z powodu popełnienia szeregu przestępstw. W momencie pierwszego umieszczenia skarżący miał 11 lat. W 2015 r., po upływie maksymalnego czasu dozwolonego przez prawo, został umieszczony w „mieszkanu chronionym”. Skarżący argumentował w szczególności, że umieszczenie go w społeczno-pedagogicznych szkołach z internatem, którego jednym z aspektów był brak rzeczywistego kontaktu z matką, stanowiło naruszenie jego prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), rozpatrywanego samodzielnie i w związku z art. 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji, stwierdzając, że władze bułgarskie nie zastosowały w tej sprawie testu najlepszego interesu dziecka, że przedmiotowe postępowanie nie obejmowało zabezpieczeń proporcjonalnych do powagi ingerencji i znaczenia zagrożonych interesów oraz że władze krajowe nie wywiązały się ze swoich

obowiązków podjęcia kroków w celu ułatwienia powrotu matki i dziecka do siebie oraz dostosowania się do indywidualnej sytuacji dziecka. Trybunał zauważył w szczególności, że głównym motywem władz było ukaranie skarżącego za to, co uważały za jego dewiacyjne zachowanie. W tym względzie zauważył, że skarżący - nastolatek w trakcie zmian psychologicznych i społecznych, którego matka starała się sprostać obowiązkom rodzicielskim - został umieszczony w szkole z internatem bez jakiegokolwiek rzeczywistej próby znalezienia mniej inwazyjnych środków w jego przypadku. W kontekście, w którym głównym celem była ochrona praw innych osób, władze nie widziały potrzeby analizowania okoliczności skarżącego po tym, jak doznał on przemocy w swojej pierwszej szkole z internatem. Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie doszło również do naruszenia art. 5 § 4 Konwencji (prawo do szybkiego rozpatrzenia przez sąd legalności pozbawienia wolności), stwierdzając, że bułgarskie prawo nie przewiduje automatycznej okresowej kontroli przez sąd przedmiotowego pozbawienia wolności. W związku z tym władze nie zapewniły skarżącemu okresowej kontroli w regularnych odstępach czasu potrzeby jego dalszego umieszczenia w społeczno-pedagogicznej szkole z internatem.

Ochrona przed atakiem pedofilów w internecie

K.U. przeciwko Finlandii (skarga nr 2872/02)

2 grudnia 2008 r.

W marcu 1999 roku na stronie internetowej serwisu randkowego umieszczono w imieniu dwunastoletniego chłopca ogłoszenie zawierające link do jego strony internetowej i stwierdzenie, że chłopiec ten poszukiwał intymnej relacji z chłopcem w jego wieku lub starszym, aby ten „pokazał mu drogę”. Chłopiec dowiedział się o ogłoszeniu dopiero kiedy otrzymał e-mail od zainteresowanego mężczyzny. Dostawca usługi odmówił podania danych osoby odpowiedzialnej twierdząc, że byłoby to naruszeniem poufności. Sądy fińskie uznały, że dostawca usług nie mógł być prawnie zobowiązany do ujawnienia tego rodzaju informacji.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego). Stwierdził, że zamieszczenie ogłoszenia było czynem zabronionym, który doprowadził do wystawienia małoletniego na cel pedofilów. Ustawodawca powinien był zapewnić regulacje prawne umożliwiające godzenie poufności usług internetowych z zapobieganiem zakłóceniom porządku i przestępczości oraz ochroną praw i wolności innych osób, w szczególności dzieci i innych osób podatnych na zagrożenia.

Trabajo Rueda przeciwko Hiszpanii

30 maja 2017 r.

Sprawa dotyczyła zajęcia komputera skarżącego, ponieważ zawierał materiały z pornografią dziecięcą. Skarżący podniósł, że zajęcie i przegląd zawartości jego komputera stanowiły ingerencję w jego prawo do poszanowania życia prywatnego i korespondencji.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego). Trybunał zauważył po pierwsze, że dostęp policji do plików na komputerze osobistym skarżącego i jego skazanie stanowiły ingerencję w jego prawo do poszanowania życia prywatnego. Ingerencja ta była przewidziana przepisami prawa krajowego. Miała ona również na celu realizację uprawnionego celu „zapobiegania przestępstwu” oraz „ochrony praw innych osób”. W związku z powyższym Trybunał podkreślił, że „wykorzystywanie seksualne jest niewątpliwie odrażającym typem naruszenia o destrukcyjnych skutkach dla ich ofiar”, a także, że „dzieci i inne osoby podatne na zagrożenia są uprawnione do otrzymania ochrony władz w formie skutecznych środków odstraszających od tak poważnych ingerencji w podstawowe aspekty ich życia prywatnego”. Trybunał uznał jednak, że zajęcie przez policję komputera i przejrzanie plików w nim zawartych bez wcześniejszej zgody organu sądowego nie było proporcjonalne do zamierzonego celu i nie było „niezbędne w demokratycznym społeczeństwie”. Trybunał uznał, że trudno jest ocenić pilność sytuacji, która wymagała od policji zajęcia plików z komputera osobistego skarżącego i dostępu do ich treści, omijając standardowy wymóg

posiadania wcześniejszej zgody organu sądowego, podczas gdy dany komputer znajdował się już w rękach policji i wcześniejsza zgoda mogła zostać uzyskana w stosunkowo krótkim czasie, bez utrudniania dochodzenia policji.

Przyjmowanie małoletnich cudzoziemców bez opieki i opieka nad nimi

Khan przeciwko Francji

28 lutego 2019 r.

Sprawa dotyczyła niezapewnienia przez władze francuskie opieki małoletniemu cudzoziemcowi bez opieki przed i po likwidacji prowizorycznych obozów utworzonych w południowej części „lande de Calais” („wrzosowiska Calais”). Duża liczba osób ubiegających się o azyl w Wielkiej Brytanii przez wiele lat mieszkała tam w namiotach lub szałasach, w przepełnionych warunkach bez nawet najbardziej podstawowych warunków sanitarnych. Skarżący zarzucił w szczególności, że władze nie wywiązały się z obowiązku ochrony małoletnich cudzoziemców bez opieki oraz że postanowienie o tymczasowym umieszczeniu go w ośrodku dla dzieci nie zostało wykonane.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że z powodu niepodjęcia przez władze francuskie wymaganych działań, skarżący znalazł się w sytuacji równoznacznej z poniżającym traktowaniem. W szczególności Trybunał nie był przekonany, że władze zrobiły wszystko, czego można było od nich rozsądnie oczekiwać, aby wypełnić obowiązek ochrony i opieki spoczywający na pozwanym państwie wobec małoletniego cudzoziemca bez opieki przebywającego nielegalnie na terytorium Francji, to znaczy osoby należącej do kategorii najbardziej bezbronnych osób w społeczeństwie. Przez kilka miesięcy skarżący mieszkał w slumsach „lande de Calais”, w środowisku całkowicie nieodpowiednim do jego statusu dziecka i w sytuacji braku bezpieczeństwa, która była nie do zaakceptowania ze względu na jego młody wiek. Trybunał orzekł zatem, że skrajnie negatywne okoliczności panujące w prowizorycznych obozach oraz brak wykonania nakazu sądowego mającego na celu zapewnienie ochrony skarżącemu stanowiły naruszenie obowiązków pozwanego państwa.

Darboe i Camara przeciwko Włochom

21 lipca 2022 r.

W czerwcu 2016 r. skarżący w tej sprawie, odpowiednio obywatel Gambii i obywatel Gwinei, przybyli do Włoch na prowizorycznych statkach i wystąpili o azyl jako domniemani małoletni bez opieki. Sprawa dotyczyła ich umieszczenia w ośrodku dla dorosłych migrantów i wynikającej z tego procedury oceny wieku.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji w odniesieniu do pierwszego skarżącego⁵ z powodu braków w gwarancjach proceduralnych udzielonych mu jako nieletniemu migrantowi. W rezultacie nie był on w stanie złożyć wniosku o azyl i został umieszczony w przepełnionym ośrodku dla dorosłych przez ponad cztery miesiące. Trybunał zauważył w szczególności, że w czasie tych wydarzeń prawo krajowe i unijne przewidywało już szereg gwarancji dla małoletnich bez opieki ubiegających się o azyl. Trybunał odniósł się do dyrektyw UE, które zostały wdrożone we Włoszech, a także do rezolucji Rady Unii Europejskiej z dnia 26 czerwca 1997 r. i rezolucji Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 1810 (2011). Teksty te wyraźnie uznały pierwszorzędne znaczenie dobra dziecka i zasady domniemania mniejszości w odniesieniu do dzieci migrantów bez opieki, które wymagają szczególnej ochrony i powinny mieć przydzielonego opiekuna oraz wsparcie w trakcie postępowania azylowego. W tej sprawie Trybunał uznał również, że doszło do naruszenia Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego

⁵ Ponieważ miejsce pobytu drugiego skarżącego w sprawie nie było już znane, Sąd oddalił tę część skargi.

lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do długości i warunków pobytu pierwszego skarżącego w ośrodku dla dorosłych oraz naruszenia Artykułu 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w związku z Artykułami 3 i 8.

O.R. przeciwko Grecji (nr 24650/19)

23 stycznia 2024⁶ r.

Sprawa dotyczyła warunków życia w Grecji obywatela Afganistanu, który urodził się w 2003 roku. Skarżący - małoletni bez opieki i ubiegający się o azyl w odpowiednim czasie - twierdził, że przybył do Grecji w listopadzie 2018 r. i twierdził, że pozostawał bezdomny przez prawie sześć miesięcy, bez dostępu do podstawowych artykułów pierwszej potrzeby i bez oficjalnie wyznaczonego opiekuna prawnego.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do skarżącego, stwierdzając, że znalazł się on, z winy władz, w niehumanitarnej i poniżającej sytuacji. Trybunał zauważył w szczególności, że przez cały przedmiotowy okres władze greckie pozostawiły skarżącego samemu sobie w środowisku, które było całkowicie nieodpowiednie dla nieletnich - zarówno pod względem bezpieczeństwa, zakwaterowania, higieny lub dostępu do żywności i opieki, jak i pod względem środków podjętych w celu zapewnienia mu bardziej ogólnej opieki - oraz w niedopuszczalnie niepewnych okolicznościach, biorąc pod uwagę jego status osoby ubiegającej się o azyl i małoletniego bez opieki.

Prawo dotyczące małżeństw

Z. H. i R. H. przeciwko Szwajcarii (nr 60119/12)

8 grudnia 2015 r.

Skarżący, którzy zawarli małżeństwo wyznaniowe w Iranie w wieku czternastu i odpowiednio osiemnastu lat, wnieśli skargę na szwajcarskie władze za odmowę uznania ważności ich małżeństwa oraz odmowę rozpoznania ich wniosku o udzielenie azylu.

Trybunał stwierdził, że **nie doszło do naruszenia art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), gdyż nie można interpretować Konwencji jako nakazującej państwu uznanie małżeństwa zawartego przez czternastoletnie dziecko.

Niewolnictwo oraz praca przymusowa lub obowiązkowa⁷

Siliadin przeciwko Francji

26 lipca 2005 r.

Skarżąca, obywatelka Togo, która w 1994 r. przybyła do Francji w zamiarze podjęcia nauki, była zamiast tego zmuszana do pracy w charakterze pomocy domowej w prywatnym gospodarstwie domowym we Francji. Odebrano jej paszport i przez kilka lat pracowała w wymiarze piętnastu godzin dziennie bez żadnych dni wolnych ani wynagrodzenia. Skarżąca podnosi, że uczyniono z niej domową niewolnicę.

Trybunał uznał, że skarżąca nie doświadczyła niewolnictwa, ponieważ jej pracodawcy, mimo iż sprawowali nad nią kontrolę, to „w istocie nie mieli do niej prawa własności”, co sprowadzałoby ją do statusu „przedmiotu”. Stwierdził jednak, że obowiązujące wówczas prawo karne nie zapewniało jej dostatecznej ochrony i mimo szeregu zmian wprowadzonych w prawie od tamtej pory, nie miały one zastosowania do jej sytuacji. Trybunał stwierdził, że była trzymana w poddaństwie, co stanowiło **naruszenie art. 4** Konwencji (zakaz niewolnictwa, poddaństwa, pracy przymusowej lub obowiązkowej).

C.N. i V. przeciwko Francji (skarga nr 67724/09)

11 października 2012 r.

⁶ Niniejszy wyrok stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 (wyroki ostateczne) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

⁷ Zob. też zestawienie zatytułowane „[Niewolnictwo, poddaństwo i praca przymusowa](#)”.

Sprawa dotyczyła zarzutów poddaństwa lub poddawania pracy przymusowej bądź obowiązkowej (nieodpłatne wykonywanie prac domowych w domu wujostwa) podniesionych przez dwie osierocone siostry z Burundi: szesnastoletnią i dziesięcioletnią. Trybunał uznał, że w odniesieniu do pierwszej skarżącej **doszło do naruszenia art. 4** Konwencji (zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej) w jego aspekcie materialnym, ponieważ państwo nie wdrożyło żadnych uregulowań prawnych ani administracyjnych umożliwiających skuteczną walkę z poddaństwem i pracą przymusową. Ponadto uznał, że w odniesieniu do pierwszej skarżącej **nie doszło do naruszenia art. 4** w jego aspekcie formalnym, w związku z ciężącym na państwie obowiązkiem przeprowadzenia skutecznego postępowania wyjaśniającego przypadki poddaństwa i pracy przymusowej. Wreszcie Trybunał uznał, że w odniesieniu do drugiej skarżącej **nie doszło do naruszenia art. 4**. Trybunał stwierdził w szczególności, że pierwsza skarżąca była poddawana pracy przymusowej lub obowiązkowej, ponieważ pod groźbą odesłania do Burundi musiała wykonywać czynności, które można byłoby uznać za pracę, gdyby wykonywał je fachowiec za wynagrodzeniem; „pracę przymusową” należy odróżnić od czynności związanych ze wzajemną pomocą rodzinną lub wspólnym życiem, mając w szczególności na względzie charakter oraz intensywność danych czynności. Trybunał zauważył ponadto, że pierwsza skarżąca była trzymana w poddaństwie, ponieważ towarzyszyło jej przeświadczenie, że jej sytuacja nie ulega zmianie i raczej się nie poprawi. Wreszcie Trybunał uznał, że Francja nie wykonała swoich zobowiązań do zwalczania pracy przymusowej na podstawie art. 4 Konwencji.

Wykorzystywanie seksualne

X. i Y. przeciwko Holandii (skarga nr 8978/80)

26 marca 1985 r.

Niepełnosprawna umysłowo dziewczynka (druga skarżąca) przebywająca w domu opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi umysłowo, została tam zgwałcona przez krewnego osoby odpowiedzialnej za opiekę, w dzień po swoich szesnastych urodzinach (wiek umożliwiający wyrażenie ważnej zgody na stosunek płciowy w Holandii). Była w tragicznej kondycji psychicznej spowodowanej tym zdarzeniem, lecz zważywszy na jej niski poziom rozwoju umysłowego wydawała się niezdolna do podpisania formalnego wniosku. Jej ojciec (pierwszy skarżący) podpisał wniosek w jej imieniu, ale nie wszczęto postępowania przeciwko sprawcy, ponieważ ofiara musi złożyć wniosek o ściganie osobiście. Sądy krajowe stwierdziły, że istnieje luka w prawie.

Trybunał przypomniał, że choć celem art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) jest w istocie ochrona jednostki przed arbitralną ingerencją organów publicznych, to nie zmusza on jedynie państwa do powstrzymania się od takiej ingerencji: oprócz pierwotnego (negatywnego) zobowiązania do nieczynienia mogą istnieć także (pozytywne) zobowiązania do działania, związane ze skutecznym poszanowaniem życia prywatnego i rodzinnego. W przedmiotowej sprawie Trybunał stwierdził, że ochrona gwarantowana prawem cywilnym w przypadku krzywdy takiego rodzaju, jaką wyrządzono drugiej skarżącej, była niedostateczna. W sprawie tej na szali znalazły się podstawowe wartości oraz istotne aspekty życia prywatnego. Tu nieodzowne były skuteczne środki odstraszające, możliwe do podjęcia wyłącznie na gruncie przepisów prawa karnego. Zważywszy że holenderski kodeks karny nie zapewniał ofierze praktycznej ani skutecznej ochrony, Trybunał, biorąc pod uwagę charakter występkę stwierdził, że druga skarżąca padła ofiarą **naruszenia art. 8** Konwencji.

D.P. i J.C. i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (skarga nr 38719/97)

10 października 2002 r.

Siostra i brat byli wykorzystywani seksualnie przez ich ojczyma od kiedy ukończyli odpowiednio osiem i dziesięć lat. Jak twierdzili, poinformowali opiekę społeczną o wykorzystywaniu, ale władze lokalne nie zapewniły im ochrony. Dziewczynka podjęła także próbę samobójczą po tym, jak została zgwałcona przez ojczyma. Wystąpiło u niej zaburzenie osobowości, a chłopiec cierpiał później na epilepsję. Oboje doświadczyli

długotrwałej depresji i traumy.

Trybunał stwierdził brak skutecznego środka odwoławczego oraz brak dostępu do odszkodowania, które mogłyby uzyskać dzieci w związku ich zarzutami, co było **sprzeczne z Artykułem 13** Konwencji (prawo do skutecznego środka odwoławczego).

E. i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (skarga nr 33218/96)

26 listopada 2002 r.

Zob. wyżej w części „Przemoc domowa / wykorzystywanie”.

M.C. przeciwko Bułgarii (nr 39272/98)

4 grudnia 2003 r.

Skarżąca w wieku czternastu lat (wiek umożliwiający udzielenie ważnej zgody na stosunek płciowy w Bułgarii), została zgwałcona przez dwóch mężczyzn; krzyczała podczas gwałtu i po nim, a później matka zabrała ją do szpitala, gdzie stwierdzono rozerwanie błony dziewiczej. Ponieważ nie udało się ustalić, że się broniła lub wzywała pomocy, nie podjęto ścigania sprawców.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) i **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, zwracając przy tym uwagę na powszechny trend uznawania braku zgody za element konieczny dla stwierdzenia, że doszło do gwałtu i wykorzystania seksualnego. Ofiary wykorzystywania seksualnego, zwłaszcza młode dziewczyny, często nie opierają się sprawcy z przyczyn psychologicznych (biernie poddają się lub zapadają w otępienie w reakcji na gwałt), bądź ze strachu przed dalszą przemocą. Trybunał podkreślił, że państwa są obowiązane ścigać sprawców każdego aktu seksualnego następującego bez zgody jednej ze stron, nawet jeśli ofiara nie opierała się fizycznie i stwierdził uchybienia zarówno w przebiegu dochodzenia, jak i w przepisach prawa bułgarskiego.

E.S. i Inni przeciwko Słowacji (skarga nr 8227/04)

15 września 2009 r.

Zob. wyżej w części „Przemoc domowa / wykorzystywanie”.

P.M. przeciwko Bułgarii (nr 49669/07)

24 stycznia 2012 r.

W sprawie tej skarżący – zgwałcony w wieku trzynastu lat – zarzucał, że zakończenie dochodzenia w sprawie zajęło władzom bułgarskim ponad piętnaście lat, a jemu nie przysługują żadne środki odwoławcze wobec zaniechania przez władze ścigania sprawców. Trybunał uznawszy, że dochodzenie w sprawie o gwałt na skarżącym było nieskuteczne, mimo że ustalono okoliczności faktyczne sprawy oraz tożsamość sprawców, stwierdził, że doszło do **naruszenia art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) w jego aspekcie formalnym.

C.A.S. i C.S. przeciwko Rumunii (skarga nr 26692/05)

20 marca 2012 r.

Skarga dotyczyła zarzutu sformułowanego przez siedmioletniego chłopca, że dochodzenie w sprawie wielokrotnych gwałtów jakich dokonał na nim mężczyzna, który dopuszczał się wtargnięcia do mieszkania rodziny, kiedy chłopiec wracał sam ze szkoły w okresie od stycznia do kwietnia 1998 roku, zajęło władzom pięć lat.

Trybunał uznawszy, że władze nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia w przedmiocie zarzutów wykorzystywania seksualnego z użyciem przemocy wobec pierwszego skarżącego, oraz że nie zapewniły odpowiedniej ochrony życia prywatnego i rodzinnego, stwierdził **naruszenie art. 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) oraz **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. W wydanym wyroku Trybunał stwierdził wyraźnie, że państwa były zobowiązane na mocy art. 3 i 8 Konwencji do przeprowadzenia skutecznego postępowania karnego w sprawach o przemoc wobec dzieci. Trybunał odniósł się ponadto do międzynarodowych zobowiązań, którymi związała

się Rumunia w celu ochrony dzieci przed wszelkimi formami przemocy⁸, w tym pomocy i reintegracji społecznej ofiar oraz wyraził szczególny żal, że pierwszy skarżący nie otrzymał nigdy pomocy psychologicznej oraz że w trakcie postępowania w sprawie o gwałt i na późniejszym etapie nie wspierał go wykwalifikowany psycholog.

R.I.P. i D.L.P. przeciwko Rumunii (skarga nr 27782/10)

10 maja 2012 r.

Skarżący – brat i siostra – zarzucili brak skutecznego dochodzenia w przedmiocie oskarżenia o gwałt, wysuniętego przez ich matkę w 2004 roku przeciwko ich dziadkowi od strony ojca, kiedy dziewczynka miała siedem lat, a chłopiec trzy lata, a w szczególności zarzucili przewlekłość dochodzenia, które wciąż toczyło się w 2011 r., mimo że materiał dowodowy potwierdzał zarzuty agresji seksualnej.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia** pozytywnych zobowiązań pozwanego państwa na podstawie **art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) w aspekcie formalnym.

I.G. przeciwko Republice Mołdawii (skarga nr 53519/07)

15 maja 2012 r.

Skarżąca zarzuciła, że w wieku czternastu lat została zgwałcona przez znajomego (dwudziestotrzyletniego mężczyznę mieszkającego w sąsiedztwie babki skarżącej, którą ta często odwiedzała). W szczególności twierdziła, że władze nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia w przedmiocie jej zarzutów.

Trybunał uznał, że dochodzenie w sprawie skarżącej nie spełniało wymogów związanych z zobowiązaniami państwa do skutecznego ścigania oraz karania wszelkich form gwałtu i wykorzystywania seksualnego, co oznacza **naruszenie art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania).

P. i S. przeciwko Polsce (skarga nr 57375/08)

30 października 2012 r.

Skarżącymi w sprawie są córka i jej matka. W 2008 r. pierwsza skarżąca, która wówczas miała czternaście lat, zaszła w ciążę na skutek gwałtu. Skarżące zarzucały w szczególności brak kompleksowych rozwiązań prawnych gwarantujących pierwszej skarżącej terminowy i nieutrudniony dostęp do aborcji w warunkach określonych przez obowiązujące przepisy prawa, oraz uskarżały się na publiczne ujawnienie informacji o sprawie. Ponadto podnosiły, że zabranie pierwszej skarżącej spod opieki matki i umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a następnie w szpitalu były bezprawne, oraz że okoliczności sprawy wskazują na niehumanitarnie lub poniżające traktowanie.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) w odniesieniu do obu skarżących, jeżeli chodzi o dostęp do legalnej aborcji oraz o ujawnienie danych osobowych skarżących. Ponadto uznał, że **doszło do naruszenia art. 5 ust. 1** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) stwierdziwszy w szczególności, że głównym celem umieszczenia pierwszej skarżącej w placówce opiekuńczej było oddzielenie jej od rodziców i uniemożliwienie dokonania aborcji. Wreszcie pierwsza skarżąca była traktowana przez władze w niedopuszczalny sposób, a jej cierpienie osiągnęło próg kwalifikujący do stwierdzenia **naruszenia art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania).

O’Keeffe przeciwko Irlandii

28 stycznia 2014 r. (Wielka Izba)

Sprawa dotyczyła odpowiedzialności państwa za wykorzystywanie seksualne dziewięcioletniej uczennicy przez świeckiego nauczyciela irlandzkiej szkoły krajowej w 1973 r. Skarżąca podnosiła w szczególności, że irlandzkie państwo nie zorganizowało systemu edukacji na poziomie podstawowym w sposób zapewniający ochronę przed

⁸ W 1990 r. Rumunia ratyfikowała [Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka](#), a w 2001 r. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm> [Konwencję Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych](#).

nadużyciami, a także że nie wszczęto żadnego dochodzenia w przedmiocie jej złego traktowania, ani nie spotkało się ono odpowiednią reakcją ze strony wymiaru sprawiedliwości. Skarżąca ponadto zarzuciła, że ani państwo nie uznało swoich zaniedbań, ani ona sama nie uzyskała żadnego odszkodowania za brak odpowiedniej ochrony ze strony państwa.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) oraz **art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji, jeżeli chodzi o niezapewnienie przez irlandzkie państwo odpowiedniej ochrony przed wykorzystywaniem seksualnym oraz brak stwierdzenia owego zaniechania na szczeblu krajowym. Ponadto Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia art. 3** Konwencji, jeżeli chodzi o dochodzenie w przedmiocie zarzucanego wykorzystywania seksualnego w szkole skarżącej.

Trybunał stwierdził w szczególności, że na Rządzie spoczywał niezwykły obowiązek ochrony dzieci przed złym traktowaniem, w szczególności na poziomie edukacji podstawowej. Państwo irlandzkie nie dopełniło tego obowiązku, ponieważ musiało wiedzieć o przypadkach wykorzystywania seksualnego dzieci przez dorosłych, jakie miały miejsce wcześniej, niż w latach 70. XX w., między innymi za sprawą sporej liczby wniesionych oskarżeń o popełnianie takich przestępstw, niemniej jednak nadal powierzało edukację na poziomie podstawowym ogromnej większości irlandzkich dzieci szkołom krajowym, nie wdrożywszy żadnego mechanizmu skutecznej państwowej kontroli ryzyka wystąpienia takiego wykorzystywania. Przeciwnie, potencjalnych skarżących odsyłało od organów państwa do zarządzających szkołami krajowymi (zazwyczaj byli to lokalni księża). Istotnie, system wykrywania i zgłaszania przypadków wykorzystywania, w ramach którego dopuszczono do ponad 400 przypadków wykorzystywania w szkole skarżącej przez tak długi okres, musiał być nieskuteczny.

Manuello i Nevi przeciwko Włochom

20 stycznia 2015 r.

W czerwcu 2002 r. wszczęto postępowanie karne przeciwko synowi skarżących, po tym jak dyrektor przedszkola, do którego uczęszczała jego niemal pięcioletnia córka, zgłosiła na policję podejrzenie poddawania dziecka czynnościom seksualnym. W dniu 1 sierpnia 2002 r. matka dziecka złożyła wniosek do sądu dla nieletnich o pozbawienie jej męża władzy rodzicielskiej. Od tamtej pory skarżący nie widzieli dziewczynki. Zarzucali w szczególności przewlekłość postępowania o udzielenie zgody na spotkanie z dzieckiem oraz niewykonanie przez służby socjalne orzeczenia sądu z lutego 2006 r. zezwalającego na kontakty z wnuczką.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia** prawa skarżących do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, przewidzianego w **art. 8** Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego). Trybunał w szczególności podkreślił, że zakaz spotkań dziadków z wnuczką uzasadniony tym, że dziecko kojarzy dziadków ze swoim ojcem, oraz że doznane przez nią cierpienie było skutkiem jego domniemych czynności seksualnych, to środek, do podjęcia którego władze były uprawnione w przypadkach wykorzystywania seksualnego. Niemniej jednak w sytuacjach tego rodzaju należy zachować ogromną ostrożność i pomimo tego, że środki służące ochronie dziecka mogą obejmować ograniczenie kontaktów z członkami rodziny, Trybunał uznał, że władze nie podjęły należytych starań w celu ochrony więzi rodzinnych między dziadkami i wnuczką, którzy nie widzieli się ze sobą przez około dwanaście lat.

M.G.C. przeciwko Rumunii (skarga nr 61495/11)

15 marca 2016 r.

Skarżąca, wówczas jedenastoletnia dziewczynka, utrzymywała, że w okresie od sierpnia 2008 r. do lutego 2009 r. była gwałcona w domu sąsiadów, gdzie często chodziła pobawić się z dwiema rówieśnicami. W treści skargi między innymi podnosiła, że rumuńskie prawo oraz praktyka nie zapewniały skutecznej ochrony dzieci przed gwałtem i wykorzystywaniem seksualnym. Zwłaszcza w Rumunii do znamion przestępstwa zgwałcenia należy brak zgody ze strony ofiary, czego ona jednak nie była w stanie udowodnić, z uwagi na brak śladów przemocy na swoim ciele. Ponadto władze, ignorując

wyniki badania psychiatrycznego skarżące odmówiły uwzględnienia okoliczności, że jej młody wiek oraz podatność na zagrożenia były czynnikami kształtującymi jej podejście do wykorzystywania.

W sprawie tej Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia** przez Rumunię pozytywnych zobowiązań wynikających z **art. 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) oraz **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji.

I.C. przeciwko Rumunii (skarga nr 36934/08)

24 maja 2016 r.

Sprawa dotyczyła zarzutu zgwałcenia skarżące, kiedy miała czternaście lat oraz powiązanego z tym dochodzenia. Skarżąca zarzuciła, że skoro nie było żadnych fizycznych dowodów napaści, to system wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych w Rumunii jest bardziej skłonny uwierzyć mężczyźnie, który brał udział w gwałcie, aniżeli jej. Ponadto władze, odmówiwszy uwzględnienia jej młodego wieku oraz fizycznej/psychicznej wrażliwości, nie uważają za stosowne chronić jej jako małoletniej.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania), jako że dochodzenie w sprawie było wadliwe, mianowicie państwo rumuńskie nie zastosowało skutecznie systemu prawa karnego w celu penalizacji wszystkich form gwałtu i wykorzystywania seksualnego. Trybunał w szczególności stwierdził, że rumuńskie władze przywiązały nienależną wagę do kwestii braku dowodu na to, by skarżąca stawiała opór podczas zdarzenia, opierając swe wnioski wyłącznie na wyjaśnieniach podejrzanych o dokonanie gwałtu, w których stwierdzili, że dziewczyna zgodziła się odbyć stosunek płciowy, uwzględniając przy tym brak śladów przemocy na jej ciele. Ponadto ani podejście oskarżycieli, ani sędziów orzekających w sprawie nie uwzględniało kontekstu sprawy – nie mieli zatem baczenia na młody wiek ofiary, na jej lekką niepełnosprawność intelektualną, ani na okoliczność, że zarzucany gwałt z udziałem trzech mężczyzn miał miejsce w nocy, przy niskiej temperaturze – a są to czynniki zwiększające podatność ofiary na zagrożenie. Owszem, należało przy tym ze szczególną uwagą przeanalizować wagę zgody skarżące na czynności seksualne, mając wzgląd na jej lekką niepełnosprawność intelektualną. Istnienie sprawnych mechanizmów wykrycia i zgłoszenia było w tym kontekście nieodzowne dla skutecznego stosowania odpowiednich przepisów karnych, oraz dla jej dostępu do odpowiednich środków odwoławczych zważywszy na charakter zarzucanego wykorzystania seksualnego skarżące.

G.U. przeciwko Turcji (nr 16143/10)

18 października 2016 r.

Sprawa dotyczyła skargi młodej kobiety (G.U.), która zarzucała, że jako małoletnia padła ofiarą napaści seksualnej i została zgwałcona przez ojczyma (M.S.), wówczas sześćdziesięciodwuletniego mężczyznę. Skarżąca podnosiła w szczególności brak skutecznej procedury. Ponadto zarzucała, że padła ofiarą przestępstwa, którego sprawca pozostaje bezkarny oraz uskarżała się, że musiała zeznawać podczas posiedzenia jawnego, a w raporcie Instytutu Medycyny Sądowej zasugerowano, że mogła wyrazić zgodę na rzeczony czynności stanowiące przedmiot jej skargi.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania/brak skutecznego dochodzenia) **oraz art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Trybunał, nie wyrażając stanowiska w przedmiocie winy ojczyma, stwierdził w szczególności, że właściwe władze nie wykorzystywały wszystkich dostępnych możliwości ustalenia okoliczności sprawy, nie uwzględniły szczególnej wrażliwości skarżące ani szczególnych czynników psychologicznych związanych z gwałtem na małoletnim dokonanym w kręgu rodzinnym.

M.P. przeciwko Finlandii (skarga nr 36487/12)

15 grudnia 2016 r.

Sprawa dotyczyła skazania skarżące za pomówienie z powodu ujawnienia pracownikowi opieki społecznej obaw, że jej córka mogła zostać wykorzystana seksualnie przez swojego ojca. Takie obawy skarżąca wyraziła już po raz drugi, natomiast dochodzenie policji dotyczące tych podejrzeń nie ujawniło żadnych dowodów, jakoby doszło do popełnienia przestępstwa.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 10** Konwencji (wolność wyrażania opinii). Stwierdził w szczególności, że fińskie władze nie zachowały należytej równowagi między potrzebą ochrony córki przed ryzykiem doznania potencjalnie poważnej krzywdy, a potrzebą ochrony przed niesłusznym podejrzeniem o wykorzystanie dziecka. Istotnie, postawienie zarzutów skarżącej oraz skazanie jej za pomówienie w kontekście jej działania, czyli poufnej rozmowy telefonicznej z pracownikiem opieki społecznej, stanowi naruszenie proporcjonalności.

V.C. przeciwko Włochom (skarga nr 54227/14)

1 lutego 2018 r.

Sprawa dotyczyła osoby, która jako małoletnia borykająca się z uzależnieniem od alkoholu i narkotyków, padła ofiarą gangu trudniącego się prostytucją dziecięcą oraz zbiorowego gwałtu. Uskarżała się, że włoskie władze nie podjęły wszystkich wymaganych kroków w celu jej ochrony jako małoletniej, przed gangiem zajmującym się prostytucją dziecięcą.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) oraz **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, jako że władze włoskie nie działały z należytą starannością ani nie podjęły wszystkich racjonalnych środków we właściwym czasie, aby zapobiec wykorzystywaniu skarżącej. Zauważył w szczególności, że mimo szybkiego działania sądów karnych, sąd dla nieletnich oraz służby socjalne nie podjęły żadnych natychmiastowych środków ochrony, choć wiedziały, że skarżąca (wówczas piętnastoletnia) była narażona na zagrożenie, a postępowanie w przedmiocie jej wykorzystywania seksualnego oraz dochodzenia w sprawie o zbiorowy gwałt były w toku.

A. i B. przeciwko Chorwacji (skarga nr 7144/15)

24 czerwca 2019 r.

Pierwsza skarżąca (matka), która wniosła skargę w imieniu drugiej skarżącej (córki) podnosiła, że władze krajowe niewłaściwie zareagowały na zarzuty, jakoby ojciec wykorzystywał seksualnie dziecko i nie podjęły w związku z tymi zarzutami żadnych działań.

W tej sprawie, ze względu na związek między pierwszą skarżącą a domniemanym sprawcą oraz potencjalny konflikt interesów między tymi dwoma skarżącymi, Trybunał zwrócił się do Chorwackiej Izby Adwokackiej o wyznaczenie prawnika do złożenia oświadczeń w imieniu dziecka. Stwierdził ponadto, że pierwsza skarżąca nie mogła twierdzić, że jest ofiarą naruszenia Konwencji. Wreszcie Trybunał orzekł, że nie doszło do naruszenia aspektów proceduralnych art. 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji i nie doszło do naruszenia art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, uznając, że władze chorwackie wypełniły swoje obowiązki w zakresie dochodzenia. Trybunał zauważył w szczególności, że władze podjęły właściwe kroki w celu zbadania sprzecznych relacji dotyczących sytuacji, w której matka zarzuciła seksualne wykorzystywanie dziecka przez ojca.

X i inni przeciwko Bułgarii (nr 22457/16)

2 lutego 2021 r. (Wielka Izba)

Sprawa dotyczyła zarzutów wykorzystywania seksualnego trojga dzieci w sierocińcu w Bułgarii przed ich adopcją przez włoską parę w czerwcu 2012 roku. Skarżący twierdzili również, że władze bułgarskie nie wywiązały się ze swoich obowiązków w zakresie ochrony ich przed takim traktowaniem, a następnie nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia. Trybunał stwierdził, że skarżące, ze względu na swój młody wiek i status dzieci pozostawionych bez opieki rodzicielskiej i umieszczonych w placówce, znajdowały się w szczególnie trudnej sytuacji, a wykorzystywanie seksualne i przemoc, którym rzekomo zostały poddane, były wystarczająco poważne, aby wejść w zakres stosowania art. 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. W niniejszej sprawie Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia materialnego aspektu art. 3**, stwierdzając w szczególności, że nie miał wystarczających informacji, aby stwierdzić, że władze bułgarskie wiedziały lub powinny

były wiedzieć o rzeczywistym i bezpośrednim ryzyku poddania skarżących złemu traktowaniu, co skutkowałoby obowiązkiem podjęcia prewencyjnych środków operacyjnych w celu ich ochrony przed takim ryzykiem. Trybunał uznał jednak, że doszło do naruszenia części proceduralnej art. 3. W tym względzie uznał w szczególności, że organy śledcze, które nie skorzystały z dostępnych mechanizmów śledztwa i współpracy międzynarodowej, nie podjęły wszelkich uzasadnionych środków w celu wyjaśnienia faktów niniejszej sprawy i nie przeprowadziły pełnej i starannej analizy przedstawionych im dowodów. Zdaniem Trybunału zaobserwowane zaniedbania okazały się wystarczająco poważne, aby uznać, że przeprowadzone dochodzenie nie było skuteczne w rozumieniu art. 3 Konwencji, interpretowanego w świetle innych mających zastosowanie instrumentów międzynarodowych, a w szczególności „Konwencji z Lanzarote” Rady Europy.⁹

N.C. przeciwko Turcji (nr 40591/11)

9 lutego 2021 r.

Sprawa ta dotyczyła uchybień w postępowaniu karnym przeciwko kilku osobom oskarżonym o przestępstwa prostytucji w stosunku do czternastoletniej dziewczynki. Skarżąca zarzuciła w szczególności, że nie otrzymała profesjonalnego wsparcia w trakcie postępowania, że była upokarzana przed oskarżonymi i że grożono jej za wiedzą organów sądowych. Skarżyła się również, że dwa zarzuty zostały oddalone jako przedawnione, a wyroki oskarżonych zostały złagodzone ze względu na dobre zachowanie podczas rozpraw. Uznała ponadto, że nie była chroniona w trakcie postępowania oraz że postępowanie to było nieskuteczne zarówno ze względu na jego długość, jak i wynik.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) i art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że postępowanie władz krajowych było niezgodne z obowiązkiem ochrony dziecka, które padło ofiarą wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych. Trybunał stwierdził w szczególności, że brak wsparcia dla skarżącej, brak ochrony przed oskarżonymi, niepotrzebna rekonstrukcja incydentów zgwałcenia, wielokrotne badania lekarskie, brak spokojnego i bezpiecznego otoczenia na rozprawach, ocena zgody ofiary, nadmierna długość postępowania, a wreszcie fakt, że dwa z zarzutów uległy przedawnieniu, stanowiły poważny przypadek wtórnej wiktyimizacji skarżącej. W ocenie Trybunału sposób prowadzenia postępowania nie zapewniał skutecznego zastosowania prawa karnego do naruszenia wartości chronionych przez art. 3 i 8 Konwencji.

R.B. przeciwko Estonii (nr 22597/16)

22 czerwca 2021 r.

Sprawa dotyczyła nieprzeprowadzenia skutecznego dochodzenia karnego w sprawie zarzutów skarżącej dotyczących wykorzystywania seksualnego przez jej ojca. Skarżąca miała wówczas około czterech i pół roku. Jej skarga dotyczyła uchybień proceduralnych w całym postępowaniu karnym, w tym braku poinformowania jej przez śledczego o jej prawach i obowiązkach procesowych, a także reakcji Sądu Najwyższego na to uchybienie, skutkującej wykluczeniem jej zeznań i uniewinnieniem jej ojca ze względów proceduralnych.

Trybunał orzekł, że doszło do istotnych uchybień w proceduralnej reakcji władz krajowych na zarzut skarżącej dotyczący gwałtu i wykorzystywania seksualnego przez jej ojca, które nie uwzględniły w wystarczającym stopniu jej szczególnej bezbronności oraz zachowania odpowiadającego jej potrzebom jako małego dziecka, aby zapewnić jej skuteczną ochronę jako domniemanej ofierze przestępstw seksualnych. W związku z tym, bez wyrażania opinii na temat winy oskarżonego, Trybunał stwierdził, że sposób, w jaki mechanizmy prawa karnego jako całość zostały wdrożone w niniejszej sprawie, skutkując umorzeniem sprawy ze względów proceduralnych, był wadliwy do tego stopnia, że stanowił **naruszenie** pozytywnych zobowiązań pozwanego państwa **wynikających z art. 3** (zakaz niehumanitarnego

⁹ [Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych](#) („Konwencja z Lanzarote”), przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 12 lipca 2007 r.

lub poniżającego traktowania) i 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji.

J.C. i inni przeciwko Belgii (nr 11625/17)

12 października 2021 r.

Skarżącymi w tej sprawie było 24 obywateli Belgii, Francji i Holandii, którzy twierdzili, że w dzieciństwie padli ofiarą nadużyć seksualnych ze strony księży katolickich. Sprawa dotyczyła w szczególności powództwa o odszkodowanie wniesionego przez skarżących przeciwko Stolicy Apostolskiej oraz przeciwko wielu przywódcom Kościoła katolickiego w Belgii i stowarzyszeniom katolickim, twierdząc, że szkoda została spowodowana przez strukturalnie wadliwy sposób, w jaki państwo poradziło sobie z problemem nadużyć seksualnych w Kościele. Ponieważ sądy belgijskie uznały, że nie mają jurysdykcji w odniesieniu do Stolicy Apostolskiej, skarżący twierdzili, że zostali pozbawieni dostępu do sądu.

Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie **nie doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji. Biorąc pod uwagę, że umorzenie postępowania przez sądy belgijskie w związku z odmową jurysdykcji do rozpoznania sprawy deliktowej wniesionej przez skarżących przeciwko Stolicy Apostolskiej nie odbiegało od ogólnie uznanych zasad prawa międzynarodowego w kwestiach immunitetu państwa, Trybunał uznał, że ograniczenie prawa dostępu do sądu nie może być zatem uznane za nieproporcjonalne do uzasadnionych celów.

A.P. przeciwko Republice Mołdawii (nr 41086/12)

26 października 2021 r.

Sprawa dotyczyła skuteczności dochodzenia przeprowadzonego przez władze Mołdawii w sprawie zarzutów wykorzystywania seksualnego dwunastoletniego chłopca przez skarżącą, która miała wówczas pięć lat.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że dochodzenie przeprowadzone przez władze w niniejszej sprawie było nieskuteczne, ponieważ nie było dokładne i nie uwzględniało szczególnej wrażliwości skarżącego. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżącemu nie towarzyszył asystent opieki społecznej, psycholog ani żaden inny specjalista podczas wstępnego dochodzenia. Trybunał miał już okazję orzec, że takie ustalenie było wystarczające, aby stwierdzić, że dziecko, które rzekomo padło ofiarą wykorzystywania seksualnego, nie zostało odpowiednio zabezpieczone w trakcie postępowania krajowego, biorąc pod uwagę jego szczególną wrażliwość. Brak jakiegokolwiek pomocy dla skarżącego, nieletniego, podczas jego przesłuchania przez władze był szczególnie niefortunny, ponieważ nic nie wskazywało na to, że funkcjonariusz policji, który go przesłuchiwał, przeszedł specjalne szkolenie w takich sytuacjach.

Lošte przeciwko Francji

3 listopada 2022 r.

Skarżąca w tej sprawie skarżyła się na uchybienia ze strony służby opieki nad dziećmi (ASE) w zakresie dalszych działań związanych z umieszczeniem jej w rodzinie zastępczej w wieku pięciu lat. Podniosła w szczególności, że nie miała skutecznego środka odwoławczego, za pomocą którego mogłaby uzyskać ustalenie odpowiedzialności ASE, ze względu na nadmiernie restrykcyjne lub nawet błędne stosowanie przez sądy administracyjne przepisów o przedawnieniu. Twierdziła również, że ASE nie chronił jej przed wykorzystywaniem seksualnym, któremu była poddawana w latach 1976-1988 przez przybranego ojca. Skarżyła się również na to, że rodzina, która była Świadcami Jehowy, nie wywiązała się ze swojego zobowiązania w postaci klauzuli neutralności religijnej.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) w związku z Artykułami 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) i 9 (wolność myśli, sumienia i wyznania) Konwencji, stwierdzając, że w bardzo szczególnych okolicznościach niniejszej sprawy sądy krajowe wykazały się nadmiernym formalizmem, którego skutki były niezgodne z prawem do skutecznego

środka odwoławczego. W tym względzie Trybunał zauważył w szczególności, że sądy administracyjne oddaliły powództwo skarżącego o odszkodowanie przeciwko departamentowi Tarn-et-Garonne na podstawie czteroletniego terminu przedawnienia. Trybunał uznał również, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji, stwierdzając, że władze francuskie nie wywiązały się ze swojego obowiązku ochrony skarżącej przed złym traktowaniem, któremu była poddawana przez swojego przybranego ojca podczas pobytu w pieczy zastępczej. W tym względzie Trybunał zauważył w szczególności, że właściwe organy nie wdrożyły środków zapobiegawczych przewidzianych w przepisach obowiązujących w odpowiednim czasie w celu wykrycia ryzyka złego traktowania i stwierdził, że brak regularnych działań następczych ze strony ASE, w połączeniu z brakiem komunikacji i współpracy między właściwymi organami, należy uznać za mający znaczący wpływ na bieg wydarzeń. Wreszcie, Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia art. 9 Konwencji, stwierdzając, że władze krajowe nie podjęły wymaganych od nich środków, zgodnie z ich szczególnymi pozytywnymi obowiązkami w niniejszej sprawie, w celu zapewnienia, że rodzina zastępcza przestrzega klauzuli neutralności religijnej, w której zobowiązała się do poszanowania poglądów religijnych skarżącej i jej rodziny biologicznej.

B przeciwko Rosji (nr 36328/20)¹⁰

7 lutego 2023 r.

W 2019 r., w wieku 12 lat, skarżąca, która mieszkała z opiekunem po śmierci matki, ujawniła, że była wykorzystywana seksualnie w wieku 7-10 lat. Sprawa dotyczyła jej udziału w dochodzeniu i procesie w postępowaniu karnym przeciwko domniemanym sprawcom. Skarżąca zarzuciła, że jej wielokrotne przesłuchania i bezpośredni kontakt z domniemanymi sprawcami podczas postępowania spowodowały u niej silny stres i trudności psychiczne, prowadząc do poważnych zaburzeń psychicznych i skutkując jej ponowną traumatyzacją.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że pozwane państwo nie chroniło integralności osobistej skarżącej w toku postępowania karnego, co doprowadziło do jej wtórnej wiktyimizacji. Trybunał zauważył w szczególności, że władze okazały całkowite lekceważenie dla cierpienia skarżącej, która, jak zauważył Trybunał, była szczególnie bezbronna ze względu na swój młody wiek, tragiczną sytuację rodzinną, umieszczenie w sierocińcu i domniemane wykorzystywanie seksualne.

E.L. przeciwko Litwie (nr 12471/20)

9 kwietnia 2024 r.¹¹

Skarżący w tej sprawie twierdził, że był wykorzystywany seksualnie przez trzech starszych chłopców, gdy został umieszczony w domu dziecka w latach 2008-2013. Skarżący zarzucił w szczególności, że władze krajowe nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia w sprawie jego zarzutów o znęcanie się.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do skarżącego, stwierdzając, że państwo litewskie nie dopełniło swojego obowiązku wynikającego z Konwencji w zakresie skutecznego zbadania zarzutu złego traktowania skarżącego. Trybunał zauważył w szczególności, że zarówno organy ścigania, jak i sądy niechętnie nakazywały lub wyraźnie odnosiły się do potrzeby kompleksowego badania psychiatrycznego i psychologicznego w związku z domniemanym znęcaniem się, pomimo wniosków skarżącego.

Zob. również ostatnio:

Y.P. przeciwko Bułgarii (nr 23614/20)

17 maja 2022 r. (wyrok Komitetu)

¹⁰ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”).

¹¹ Niniejszy wyrok stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 (wyroki ostateczne) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Przemoc w szkołach

Kayak przeciwko Turcji

10 lipca 2012 r.

Sprawa dotyczyła zabójstwa piętnastoletniego syna i brata skarżących, który został ugodzony nożem przez innego ucznia przed szkołą. Skarżący zarzucali w szczególności, że chłopiec poniósł śmierć wskutek zaniedbań administracji szkoły, a ponadto uskarżali się na przewlekłość administracyjnego postępowania odszkodowawczego.

W sprawie tej Trybunał powtórzył swoje stanowisko, że władze szkolne miały do odegrania istotną rolę w kwestii ochrony zdrowia i dobra uczniów – zważywszy na ich szczególną podatność na zagrożenia związaną z młodym wiekiem – oraz ciążył na nich podstawowy obowiązek ochrony uczniów przed wszelkimi formami przemocy, jakiej mogą doświadczać przebywając pod nadzorem szkoły. Mimo że od nauczycieli nie można oczekiwać nieustannego pilnowania każdego ucznia, niezbędny jest wzmożony nadzór osób wchodzących do szkoły i wychodzących z niej. W przedmiotowej sprawie Trybunał zauważył w szczególności, że administracja szkoły bezskutecznie zgłaszała właściwym organom problemy z bezpieczeństwem, a nawet dzwoniła po pomoc policji. Trybunał stwierdził, że **doszło do naruszenia art. 2** Konwencji (prawo do życia), jako że w zaistniałych okolicznościach władze tureckie nie dopełniły ciążącego na nich obowiązku zapewnienia nadzoru nad obiektami szkolnymi. Trybunał uznał też, że **doszło do naruszenia art. 6 ust. 1** (prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie) Konwencji z racji przewlekłości postępowania odszkodowawczego, które trwało pięć lat i trzy miesiące.

Derenik Mkrtchyan i Gayane Mkrtchyan przeciwko Armenii

30 listopada 2021 r.

Sprawa dotyczyła śmierci wnuka i syna skarżących, odpowiednio w wieku dziesięciu lat w 2010 r., w następstwie bójki w klasie w ich szkole. Sprawa dotyczyła również późniejszego śledztwa i postępowania sądowego. Skarżący twierdzili w szczególności, że śmierć chłopca była wynikiem braku ochrony ze strony władz szkolnych, a późniejsze dochodzenie było nieskuteczne.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia materialnej części art. 2** (prawo do życia) Konwencji, stwierdzając, że nie było wystarczających dowodów, aby stwierdzić, że władze szkoły nie wywiązały się z obowiązku wynikającego z tego przepisu, aby zapewnić wymagany standard ochrony życia chłopca. Uznał jednak, że doszło do naruszenia proceduralnej części art. 2, stwierdzając, że dochodzenie w sprawie śmierci chłopca nie spełniło wymogów tego przepisu.

Rekomendowane lektury

Zobacz w szczególności:

- [Podręcznik prawa europejskiego dotyczącego praw dziecka](#), Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej i Rada Europy, czerwiec 2015
 - Strona internetowa programu Rady Europy poświęconego propagowaniu [praw dzieci](#)
-